

Wstęp

Znaczne skomercjalizowanie działalności sportowej, czyli podporządkowanie jej regułom handlowym, sprawia, że sam sport stał się rozwiniętym biznesem, w ramach którego zyski czerpie się m.in. z kontraktów zawodniczych, działalności hazardowej, sprzedaży biletów wstępu na imprezy sportowe, sprzedaży praw do transmisji wydarzeń sportowych, umów sponsorskich i reklamowych, opłat licencyjnych dotyczących własności intelektualnej, działalności farmaceutyczno-lekarskiej, sprzedaży gadżetów i akcesoriów sportowych. W konsekwencji, od lat wzrasta zaangażowanie zorganizowanej przestępczości w obszarze sportu, który stanowi obecnie jeden z najdynamiczniej rozwijających się obszarów działalności tego typu na całym świecie. Sport dla przestępczości zorganizowanej stał się bowiem polem, które określić można mianem *high profits – low risk*. W głównej orbicie zainteresowania zorganizowanych grup przestępczych pozostają przede wszystkim zachowania związane z hazardem w sporcie, manipulowaniem wynikami rywalizacji sportowej oraz dopingiem w sporcie. Niemniej, działalności sportowej towarzyszą też przestępstwa gospodarcze (np. pranie brudnych pieniędzy), przestępstwa podatkowe, przestępstwa przeciwko ochronie własności intelektualnej, produkcja i handel towarami – z często podrobionymi – tzw. sportowymi znakami towarowymi, handel ludźmi (głównie młodymi zawodnikami)¹. Dodatkowo należy spostrzec, że zorganizowane grupy przestępcze to współcześnie częstokroć zorganizowane grupy kibiców czy pseudokibiców, wyraźnie sprofilowane na popełnianie wybranych typów przestępstw. Przestępczość zorganizowaną w sporcie charakteryzuje zarazem wiele cech znamienych dla przestępczości zorganizowanej jako takiej. Przy wyborze obszarów działalności bierze się bowiem pod uwagę najmniejsze ryzyko wykrycia i ukarania, niski nakład pracy i kosztów oraz najwyższy łatwo osiągalny zysk. Sprzyja temu specyfika struktur sportowych, podobnie jak wiele innych czynników utrudniających wykrycie i ujawnienie przestępstw, np. korupcyjnych (w tym brak zainteresowania organów ścigania, niskie zagrożenie karne). Szacuje się, że zorganizowane grupy przestępcze „piorą” poprzez sektor sportu ponad 100 mld dolarów rocznie. Ze słynnej wypowiedzi D. Howmana (byłego dyrektora WADA)² wynika natomiast, że co najmniej 25% sportu na świecie jest kontrolowane przez taką przestępczość. Co znamienne, także w sektorze sportu istotnie multiplikują one pola swojej kryminalnej działalności, dążąc do zbudowania sieci wzajemnych powiązań sektora sportu, gospodarki i polityki, a zarazem działań legalnych i nielegalnych. Niejednokrotnie bowiem ujawnienie jednego proceduru przestępczej

---

¹ Zob. szerzej M.F. De Sanctis, *Football, gambling and money laundering. A global criminal justice perspective*, Springer 2012.

² Zob. D. Howman, *Supporting the integrity of sport and combating corruption*, *Marquette Sports Law Review* 2013, Nr 23, s. 245–248.

działalności pozwala na wykrycie innych jej form. Dodać również trzeba, że współczesna przestępczość zorganizowana w sporcie ma charakter międzynarodowy i wyróżnia się dużą ruchliwością ponadregionalną. Często są to więc duże i dobrze zorganizowane grupy przestępcze (np. gang *Dan Tana*). Przestępczość taka korzysta przy tym z nowoczesnych środków komunikowania się i pozyskiwania informacji³. Funkcjonowanie rynku zakładów wzajemnych w Internecie w skali międzynarodowej sprawia, że lokowane są na nim znaczne kapitały zorganizowanej przestępczości. W efekcie zachowań korupcyjnych dochodzi do uzyskiwania wysokich wygranych nawet w przypadku zakładów w ramach niskich klas rozgrywek. To sprawia, że możemy mówić o funkcjonowaniu w sporcie pewnego modelu biznesu przestępczego, w którym funkcjonuje struktura wzajemnych powiązań, działa sieć legalnych i nielegalnych instytucji oraz występuje wyraźna delokalizacja działań, co bez wątpienia utrudnia wykrywalność takiego kryminalnego procederu.

Potrzeba zwalczania przestępczości zorganizowanej w sporcie dostrzegana jest w innych państwach od lat (choćby w krajach Europy Zachodniej, USA, Australii). Podkreśla się przy tym wyraźnie potrzebę multiplikowania środków reakcji na tego typu przestępczość zorganizowaną. Prócz regulacji prawnych, w tym karnoprawnych, dochodzi do zaangażowania w taką walkę odpowiednio przeszkolonych służb państwowych (np. w Australii, Włoszech) oraz agend międzynarodowych (np. Interpolu). Dotyczy to także federacji sportowych (np. FIFA) oraz podmiotów takich jak WADA, choć, oczywiście, nie posiadają one niezbędnego dla zwalczania takiej przestępczości instrumentarium. Zrozumienie istoty poruszanych problemów objawia się także zainteresowaniem środowiska naukowego, w tym przedstawicieli nauki – przede wszystkim – prawa sportowego, prawa karnego oraz kryminologii⁴, jednakże należy wskazać, że na gruncie krajowym jest ono znikome. Nie prowadzono w tym zakresie jakichkolwiek badań kryminologicznych, a zastane opracowania mają na ogół charakter przyczynkarski. Tego typu względy zadecydowały o potrzebie podjęcia omawianej problematyki w ramach rozprawy monograficznej. Opracowania w niej zawarte stanowią pokłosie Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pt. Sport a przestępczość zorganizowana, która odbyła się w dniach 16–17.3.2017 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Została ona zorganizowana przez Katedrę Prawa Karnego i Polityki Kryminalnej oraz Koło Naukowe Prawa Sportowego Lex Sportiva WPiA UMK w Toruniu. Schemat niniejszej monografii stanowi w istotnym zakresie odzwierciedlenie harmonogramu konferencji. We wprowadzającej Części I *dr hab. Aneta Michalska-Warias* (UMCS w Lublinie, Przestępczość zorganizowana a sport w świetle badań kryminologicznych) identyfikuje problemy związane z zaangażowaniem przestępczości

---

³ Zob. A.N. Cabot, R.D. Faiss, Sports gambling in the cyberspace era, *Chapmann Law Review* 2002, Nr 5.

⁴ Zob. m.in. N. Groombridge, *Sports criminology. A critical criminology of sport and games*, Bristol 2017; M.F. De Sanctis, *Football...*; L. Paoli, *Doping and Anti-Doping: Neglected Issues of Criminology*, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 2012, Nr 20.

zorganizowanej w sporcie, wspierające dokonaną analizę licznymi wątkami prawnopównawczymi.

Część II „Korupcja w sporcie a przestępczość zorganizowana” rozpoczyna się ciekawym tekstem *dr Salomėji Zaksaitė* (Mykolas Romeris University, Litwa) pt. Korupcja w sporcie i niektóre formy przestępczości zorganizowanej, która omawia zagadnienia definicyjne w zakresie manipulowania wynikami rywalizacji sportowej, problem karnoprawnej regulacji w tym zakresie, formułując postulaty w warstwie *lex ferenda*. Następnie *Norbert Rubicsek* (Węgry) dzieli się cenną wiedzą nt. funkcjonujących oraz pożądanym mechanizmów przekazywania informacji istotnych dla zwalczania manipulowania wynikami zawodów sportowych. Ostatnie z opracowań *dr. Jacka Potulskiego* (Uniwersytet Gdański) stanowi zwrócenie uwagi na problemy interpretacyjne dotyczące przepisów typizujących przestępstwa korupcji w Polsce.

Część III „Doping w sporcie a przestępczość zorganizowana” rozpoczyna *Rafał Piechota* (Ministerstwo Sportu i Turystyki) kompleksowym opracowaniem pt. Zwalczanie nielegalnego handlu substancjami dopingującymi w prawie międzynarodowym i polityce organizacji międzynarodowych. Dalej *prof. dr hab. Andrzej J. Szwarz* (Polskie Towarzystwo Prawa Sportowego) dokonuje szerokiej analizy tak poprzednio obowiązujących, jak i aktualnych regulacji karnych służących zwalczaniu przestępczości zorganizowanej związanej z dopingiem w sporcie (Instrumenty prawnokarnej penalizacji zorganizowanej przestępczości dopingowej). Część tę zamyka ciekawe opracowanie o charakterze *case study Angeliki Zwierzyńskiej-Chlebowskiej* (Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu) pt. Analiza wybranych przypadków dopingiu w sporcie – przestępczość zorganizowana?.

Ostatnia część – Część IV pt. Sport a wybrane obszary zaangażowania przestępczości zorganizowanej – stanowi wieloaspektowe studium obejmujące problemy: przestępczości zorganizowanej w środowiskach pseudokibiców (*dr hab. Piotr Chlebowicz*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie – Tendencje rozwojowe przestępczości zorganizowanej w środowiskach pseudokibiców piłkarskich), zaangażowania przestępczości zorganizowanej w produkcję i handel podrabianymi artykułami sportowymi (*dr Natalia Daško*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) oraz zagrożenia przestępczością zorganizowaną w obszarze transferów w sporcie (*Hubert Radke*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – „Rynek transferowy w sporcie jako obszar zainteresowania przestępczości zorganizowanej – zarys problemu”).

Z uwagi na nowatorski charakter podjętej tematyki niniejsza monografia może stać się cennym źródłem wiedzy dla podmiotów funkcjonujących na rynku sportowym oraz w obszarze stosowania prawa, a zarazem materiałem poznawczym dla badaczy problemów z nią związanych.

Wszystkim Autorom składam serdeczne podziękowania za przekazane opracowania.

Toruń, 2018 r.

dr Michał Leciak